

Kurzusleírás (tematika)

Kurzus címe: Kritikai elméletek 1.				
Kurzus oktató(k) neve és elérhetősége: Dr. Povedák István povedak@mome.hu Balázs Anna balazsann@gmail.com				
Kód: M-DE-302	Kapcsolódó tanterv (szak/szint): DEMA	A tantárgy helye a tantervben (szemeszter):	Kredit: 3	Tanóraszám: 36 Egyéni hallgatói munkaóra:
Kapcsolt kódok:	Típus: (szeminárium/előa dás/gyakorlat/konz ultáció stb.)	Szab.vál-ként felvehető-e? -	Szab.vál. esetén sajátos előfeltételek:	
A kurzus kapcsolatai (előfeltételek, párhuzamosságok):				
A kurzus célja és alapelvei: A Kritikai elméletek c. tantárgyak célja, hogy a kritikai és kulturális tanulmányok (critical and cultural studies) főbb tendenciáit mesterszinten ismertesse meg a designelmélet leendő szakembereivel. A tantárgy interdiszciplináris, így több folyamatra is érzékeny elméletttörténeti perspektívában vázolja fel a mai panorámát				
Tanulási eredmények (fejlesztendő szakmai és általános kompetenciák): Tudás: kultúra elemzésének kritikai attitűdje, a cultural studies alapvető irodalmának és elemzésének ismerete Képesség: értelmezés, feldolgozás, elemzés, kritikai attitűd Attitűd: nyitottság, a szakmaiság határait betartó kritikai attitűd, elkötelezettség Autonómia és felelősségvállalás: önálló kritikai álláspont kialakítása és felelős részvétel a szakmai diskurzusban				

A kurzus keretében feldolgozandó témakörök, témák:

1. **Kritikai? Elméletek? Bevezető fogalmak, koncepciók**
2. A Frankfurti Iskola
3. **Francia filozófia (1): A strukturalizmus**
4. **Francia filozófia (2): Modern szubjektum- és szerzőelméletek**
5. **Posztkolonializmus:** Történeti áttekintés: kolonizáció, dekolonizáció és a posztkoloniális elméletek
6. **Az újnacionalizmus:** A történelem végétől az újnacionalizmusig – Huntington – Anthony D. Smith – az újnacionalizmus populáris kultúrája – Benedict Anderson – Tim Edensor
7. **Feminizmus, feminista kultúraelméletek és a gender studies**
8. **Kanonizáció:** *Kánon rekanonizáció, nyugati kánon, értékítéletek (pl feminizmus, queer-elmélet, poszt-kolonializmus)*

Tanulásszervezés/folyamatszervezés sajátosságai:

A kurzus menete, az egyes foglalkozások jellege és ütemezésük:

Klasszikus egyetemi szeminárium, illetve workshop intenzív otthoni készüléssel, aktív órai jelenléttel, referátumok, korreferátumok és prezentációk, illetve vita formájában az oktató és a hallgatók moderálása mellett.

A hallgatók tennivalói, feladatai: Rendszeres szakirodalmi készülés az előadásokra, önálló kutatás és konstruktív véleményezés a prezentációk során.

A tanulás környezete: tanterem, szükség esetén online

Értékelés:

Teljesítendő követelmények: Rendszeres készülés megadott irodalom alapján az órákra, aktív jelenlét, önálló munkán alapuló prezentációk.

Az órák nagyobb részére **(7 alkalom: szeptember 24, október 1, október 8, október 22, október 29, november 5, november 19)** az alábbiak szerint kell készülni:

- **Referátum készítése:** Minden alkalomra 2 főnek kell egy-egy nagyobb szöveget (kb. 25–50 oldal) elolvasni, amiről az órán **referálni** kell.
- **Kötelező rövid olvasmányok:** Az órák többségén rövid (5–10 oldal) cikkek vagy tanulmányrészletek, amiket **mindenkinek el kell olvasni** és rövid jegyzetet készíteni.

Terhelés egyenlő: mindenki összesen 4 referátumot készít, plusz az első óra közös olvasmányát.

Az érdemjegy az alábbi elemek súlyozása alapján alakul ki:

- aktív részvétel az órákon és a diskussziókban – 30%

- egyéni készülés – 30%
- prezentációk (referátumok) – 40%

Az érdemjegy kiszámítása:

86–100 % – jeles (5)

71–85 % – jó (4)

61–70 % – közepes (3)

51–60 % – elégséges (2)

0–50 % – elégtelen (1)

Kötelező irodalom:

lásd lentebb a részletes a „Tematika és irodalmak” részénél

Egyéb információk:

Máshol/korábban szerzett tudás elismerése/ validációs elv:

- nem adható felmentés a kurzuson való részvétel és teljesítés alól,
- felmentés adható egyes kompetenciák megszerzése, feladatok teljesítése alól,
- más, tevékenységgel egyes feladatok kiválthatók,
- teljes felmentés adható.

Tanórán kívüli konzultációs időpontok és helyszín **(itt kérjük jelölni a kivitelezés műhelyigényét is!)**

Szerdánként, előzetes email-es (povedak@mome.hu; balazsann@gmail.com) egyeztetés alapján.

Tematika és irodalmak:

HÉT	OKTATÓ	TEMATIKA	KÖTELEZŐ MINDENKI SZÁMÁRA	KÖTELEZŐ FELKÉSZÜLŐ(K) SZÁMÁRA – 1 olvasmány	AJÁNLOTT
1. óra 09.03.	PI,BA	Orientációs alkalom	-	-	-
2. óra 09.10.	-	ELMARAD! Feladat: átnézni a tematikát, olvasmányokat			
3. óra 09.17.	PI	Kritikai? Elméletek? Bevezető fogalmak, koncepciók			
4. óra 09.24.	BA	A Frankfurti iskola	-	Kapelner Zsolt: A kritika radikalitása: A frankfurti iskola és a kritikai elmélet. In: Antal Attila et al. (szerk.) <i>Marx... Interpretációk, irányzatok, iskolák</i>. Bp., 2018. https://www.academia.edu/42151793/A_kritika_radikalit%C3%A1sa_A_frankfurti_iskola_%C3%A9s_a_kritikai_elm%C3%A9let Max Horkheimer – Theodor W. Adorno: A kultúripar. A felvilágosodás mint a tömegek becsapása. In <i>A felvilágosodás dialektikája</i>. Max Horkheimer (szerk.) – Theodor W. Adorno (szerk.). (hely nélkül): Gondolat – Atlantisz – Medvetánc. 1990. 147–200. o. (feltöltve) Theodor W. Adorno: A félműveltség elmélete. In: Wessely Anna (szerk.): <i>A kultúra szociológiája</i>. Bp., 2003. 96-113. https://www.szaktars.hu/osiris/view/wessely-anna-szerk-a-kultura-szociologiaja-szemeszter-1998/?pg=6&layout=s Tanyi Attila. A Frankfurti Iskola és 1968. Fordulat. 2009.	Habermas, J.: <i>A kommunikatív cselekvés elmélete</i>. Bp. 2011. Marcuse, H. <i>Az egydimenziós ember</i>. Bp. 1990.
5. óra 10.01.	PI	Francia filozófia (1): A	Lévi-Strauss, Claude, Strukturális antropológia 1-2, Bp, 2001.	Barthes, Roland, Mitológiák, Bp. 1983. Barthes, Roland, A divat mint rendszer, Bp. 1999.	Imre Szeman, Sarah Blacker, and Justin Sully: <i>A Companion to Critical and Cultural Theory</i>. Wiley Blackwell, 2017. XVII-XXXIII.

		strukturális	Strukturális antropológia. I. (Osiris tankönyvek, 2001) Michel Foucault: Szavak és dolgok. Bp. Osiris, 2000		Lévi-Strauss, Claude, Szomorú trópusok, Bp., 1973. Ferdinand de Saussure: Bevezetés az általános nyelvészetbe. Bp, 1998
6. óra 10.08.	BA	Francia filozófia (2): Modern szubjektum- és szerzőelméletek	LOUIS, Édouard: Az identitás nem magántulajdon. Litera.hu. https://litera.hu/irodalom/publicisztika/edouard-louis-az-identitas-nem-magantulajdon.html	HALL, Stuart: A kulturális identitásról. In. FEISCHMIDT Margit (Szerk.): <i>Multikulturalizmus</i> (Láthatatlan Kollégium-Osiris, Budapest 1997) pp. 60-85. FOUCAULT, Michel: Mi a szerző? In. Michel Foucault: <i>Nyelv a végtelenhez. Tanulmányok, előadások, beszélgetések.</i> Sutyák Tibor (Szerk.) (Latin Betűk, Debrecen, 2000) FOUCAULT, Michel: A szubjektum és a hatalom In. KIS A. A. - KOVÁCS S. - ODORICS F. (Szerk.): <i>Testes könyv II.</i> (Ictus-JATE Irodalomelméleti Csoport, Szeged, 1997) pp. 267-293., BARTHES, Roland: A szerző halála [1968] In. <i>A szöveg öröme</i> (Osiris, Bp. 1996) CASTELLS, Manuel: Az identitás felépítése In. M. Castells: <i>Az identitás hatalma. Az információ kora II. kötet</i> (Gondolat, Bp. 2006) pp. 28-35.	BAUMAN, Zygmunt: Identitás és globalizáció In. <i>Magyar Lettre</i> (2001. ősz, 42. sz.) (Elektronikus formában: http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre42/bauman.htm) DE MAN, Paul: Az önéletrajz mint arcrongálás In. <i>Pompeji</i> (1997/2-3. sz.) pp. 93-108. Clifford Geertz: Az identitás politikájáról, in <i>Magyar Lettre Internationale 31. szám (1998.)</i> net. http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre31/geert.htm GROYS, Boris: <i>Öngyűjtők.</i> Ford. Sebők Zoltán (Elektronikus formában: http://www.balkon.hu/balkon02_11/02groys.html) ZIZEK, Slavoj: A Valós melyik szubjektuma In. KIS A. A. - KOVÁCS S. - ODORICS F. (Szerk.): <i>Testes könyv I.</i> (Ictus-JATE Irodalomelméleti Csoport, Szeged, 1996) pp. 195-240. HOLMES, Brian: A rugalmas személyiség: egy új kultúrkritika felé In. <i>exindex</i> (Elektronikus formában: http://exindex.hu/index.php?!=hu&page=3&id=330)
7. óra 10.15.	-	KURZUSHÉT			

8. óra 10.2 2.	BA	Posztkolonializmus: Történeti áttekintés: kolonizáció, dekolonizáció és a posztkolonializmus elméletek	Vivek Chibber: https://merce.hu/2022/12/18/hol-teved-a-posztkolonialis-elmelet/	FANON, Franz: Feketének lenni [1986] In: BÓKAY A. (Szerk.): <i>A posztmodern irodalomtudomány kialakulása. A posztstrukturalizmustól a posztkolonialitásig. Szöveggyűjtemény</i> (Osiris, Bp. 2002) pp. 614-629. SAID, Edward: Hogyan talált magára Európa, miközben bekebelezte a világot. Kultúra és identitás (Elektronikus formában: http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre53/said.htm) BHABHA, Homi K.: Disszemináció: A modern nemzet ideje, története és határai In: THOMKA B. (Szerk.): <i>Narratívák 3.</i> (Kijarat Kiadó, Bp. 1999) pp. 85-121. http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf722.pdf BHABHA, Homi K.: A másik kérdése: sztereotípiák, diszkrimináció és a kolonializmus. Ford. Sári László In: BÓKAY Antal – VILCSEK Béla – SZAMOSI Gertrúd – SÁRI László (Szerk.): <i>A posztmodern irodalomtudomány kialakulása</i> (Osiris, Bp. 2002) pp. 630–643. [1994 The Location of culture] SAID, Edward: Bevezetés a posztkolonialis diskurzusba In: BÓKAY A. (Szerk.): <i>A posztmodern irodalomtudomány kialakulása. A posztstrukturalizmustól a posztkolonialitásig. Szöveggyűjtemény</i> (Osiris, Bp. 2002) pp. 608-613.	BHABHA, Homi K. - BISWAS, Sutapa: The Wrong Story In: <i>New Statesman & Society</i> (1989. Vol. 2., No. 80.) pp. 40-42. BELTING, Hans: A világművészet és a kisebbségek: A művészettörténet új földrajza In H. Belting: <i>A művészettörténet vége</i> (Atlantisz, Bp. 2006) pp. 95- 104. CLIFFORD, James: <i>Kiállított kultúrák (Nem nyugati tárgyak európai gyűjteményekben)</i> (Elektronikus formában: http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre43/clifford.htm) FISHER, Jean: The Other Story and the Past Imperfect In: <i>Tate Papers</i> (2009. Ősz) http://www.tate.org.uk/research/tateresearch/tatepapers/09autumn/fisher.shtm FISHER, Jean: The Syncretic Turn: Cross-Cultural Practices in The Age of Multiculturalism (részletek) In: Zoya KOČUR – Simon LEUNG (Szerk.): <i>Theory in Contemporary Art Since 1985.</i> (Blackwell Publishing, 2008) pp. 233-242. HALL, Stuart: "The local and the global: globalization and ethnicity", in McClintock, Anne; Muftić, Aamir; Shohat, Ella (eds.), <i>Dangerous liaisons: gender, nation, and postcolonial perspectives</i> , Minnesota, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1997. 173–187, SAID, Edward W.: <i>Orientalism.</i> Knopf Doubleday, 1979.
------------------	----	--	--	--	---

9.óra 10.29.	PI	Az újnacionalizmus: A történelem végétől az újnacionalizmusig – Huntington – Anthony D. Smith – az újnacionalizmus populáris kultúrája – Benedict Anderson – Tim Edensor	Benedict Anderson, Imagined Communities: Reflections and the Origins and Spread of Nationalism. Verso: London, 1991. 2nd edition. 1-16, 30-47. Höhne, Florian – Meireis, Torsten: Religion and neo-nationalism in Europe, Berlin, 2020. 9-61. (POVEDÁK ISTVÁNTÓ KÉRNI!)	Anthony D. Smith, Nationalism and Modernism. Routledge: London, 1998. 199-220. Berezhnaya, Liliya – Hein-Kircher, Heidi, Sacralization of History in times of crisis. CEU Press, 2025. 9-48. (POVEDÁK ISTVÁNTÓ KÉRNI EMAILBEN)	Tim Edensor, National Identity, Popular Culture and Everyday Life. Oxford: Berg, 2002. 37-170
10.óra 11.05.	BA	Feminizmus, feminista kultúraelméletek és a gender studies	CSÁNYI, Gergely, KOVÁTS, Eszter: Excelszemléletű baloldal: Mi az az interszekcionalitás, és mi a baj vele? Mérce. https://merce.hu/2020/09/02/excelszemleletu-baloldal-mi-az-az-interszekcionalitas-es-mi-a-baj-vele/	bell hooks: A feminizmus mint transzformációs politika. (feltöltve) BOURDIEU, Pierre: A női lét mint észlelet, In. P. Bourdieu: <i>Férfiuralom</i> (Napvilág Kiadó, Bp. 2000) pp. 71-77. BEAUVOIR, Simone de: <i>A második nem</i> [1949] (Gondolat, Bp. 1969) PLATH, Sylvia: <i>Az üvegbura</i> (Európa Könyvkiadó, Bp. 2010) Szépirodalom BUTLER, Judith: <i>Gender trouble</i> , 1990.	DAVIS, Whitney: Founding the closet: sexuality and the creation of art history [1992] In. Steve EDWARDS (Szerk.): <i>Art And Its Histories</i> (Yale University Press in association with the Open University, London, 1999) MILLET, Kate: <i>Sexual Politics</i> (1970),
11.óra 11.12.		KONFERENCIA Feladat: a konferencia egy előadásáról mind map készítése			
12.óra 11.19.	BA	Kanonizáció: <i>Kánon rekanonizáció, nyugati kánon,</i>	ANDRÁS, Edit: Kánon. Hvg.A mű. https://amu.hvg.hu/2022/02/22/kanon/	ASSMANN, Jan: Kánon és cenzúra In. ROHONYI Zoltán (Szerk.): <i>Irodalmi kánon és kanonizáció</i> (Osiris, Bp. 2001) KERMODE, Frank: Kánonok és elméletek In. ROHONYI Zoltán (Szerk.): <i>Irodalmi kánon és kanonizáció</i> (Osiris, Bp. 2001)	WHITE, Hayden: <i>A történelem terhe</i> (Osiris – Horror Metaphysicae, Bp. 1997)

		értékkitéletek (pl feminismus, queer- elmélet, poszt- kolonializmu s)		CARR, David: A történelem realitása In. THOMKA B. (Szerk.): <i>Narratívák 3.</i> (Kijárat Kiadó, Bp. 1999) pp. 6-85. ASSMANN, Aleida: Szövegek, nyomok, hulladékok: a kulturális emlékezet változó médiumai In. KISANTAL Tamás (Szerk.): <i>Narratívák 8. Elbeszélés, kultúra, történelem</i> (Kijárat Kiadó, Bp. 2009) BANN, Stephen: A történész mint preparátor In. KISANTAL Tamás (Szerk.): <i>Narratívák 8. Elbeszélés, kultúra, történelem</i> (Kijárat Kiadó, Bp. 2009) BURKE, Peter: Az eseménytörténet és az elbeszélés felélesztése In. THOMKA B. (Szerk.): <i>Narratívák 3. A kultúra narratívái.</i> (Kijárat Kiadó, Bp. 1999) pp. 37-52.	WHITE, Hayden: A történelemi szöveg mint irodalmi műalkotás In. KIS A. A.-KOVÁCS S.-ODORICS F. (Szerk.): <i>Testes könyv I.</i> (Ictus-JATE Irodalomelméleti Csoport, Szeged, 1996) pp. 333-354
13.óra 1 1.26.	PI	Lezárás, értékelés			